

Priloga: Rzd-01-22-00002-01

Datum: 14.3.2022

opis enote nesnovne kulturne dediščine

1. IDENTIFIKACIJA ENOTE

EID: **2-00102**

Ime enote: **Popravilo mehanskih ur**

Sinonimi imena enote:

2. OPIS ENOTE DEDIŠČINE

Zvrst dediščine: **gospodarska znanja in veščine**

Podzvrsti:

rokodelska in obrtniška znanja

Tipološka gesla:

finomehanika, urarstvo, restavriranje

Kratek opis:

S popravilanjem mehanskih ur se pretežno ukvarjajo urarji. Njihova znanja in spretnosti so ključni za ohranjanje, oskrbovanje, restavriranje in delovanje mehanskih javnih, hišnih in osebnih ur.

Opis:

S popravilanjem mehanskih ur se pretežno ukvarjajo urarji. Njihova znanja in spretnosti so ključni za ohranjanje, oskrbovanje, restavriranje in delovanje mehanskih javnih, hišnih in osebnih ur.

Urar ure popravljajo, vzdržujejo, ugotavljajo napake in zamenjujejo poškodovane ali izrabljene dele. Izdelujejo posamezne sestavne dele, sestavljajo urne mehanizme in jih vgrajujejo v ohišja. Opravljajo meritve, testiranja in regulacijo mehanskih ur. Obnavljajo stare ure, jih gravirajo, servisirajo in zagotavljajo rezervne dele. Pri delu uporabljajo specialna urarska orodja in instrumente. Urarji znanje pridobivajo med poklicnim izobraževanjem in pri prenašanju znanja starejšim na mlajše.

Ob vse manjši uporabi mehanskih hišnih in osebnih ur, ki so jih zamenjale elektronske, je zelo pomembno predvsem znanje urarjev, povezano z javnimi urami, ki so v številnih primerih mehanske. Javne mehanske ure so po celotnem ozemlju Slovenije, pritrjene so na pročelja mestnih hiš, cerkev in gradov, na stolpe in v notranjosti stavb. Nekatere so izjemne starosti ali izdelave. Pri popravilih in obnovah ur je potrebno združevanje znanj urarjev, mehanikov, finomehanikov, zlatarjev, filigranistov, konservatorjev, restavratorjev in oblikovalcev kovin. Ob upoštevanju visokih mednarodnih strokovnih in etičnih standardov so delujoče ure rezultat ohranjenih urarskih znanj in celostnih konservatorsko-restavratorskih ter tehniških obnov.

Mojstri, ki imajo vsa znanja, orodja, stroje in naprave, potrebne za popravilo javnih mehanskih ur, so zelo redki. Njihovo delo je dragoceno, saj so poleg osnovne izobrazbe potrebni širše poznavanje tehniške dediščine in urnih mehanizmov, konservatorsko-restavratorsko znanje, dodatno usposabljanje in mednarodno izpopolnjevanje ter sodelovanje. Zaradi vseh potrebnih dodatnih znanj in veščin je posredovanje vedenj in rezultatov dobrih praks od mojstra do mojstra ključnega pomena. Pomembno vlogo pri tem imajo tudi skupni projekti z Zavodom za varstvo

kulturne dediščine in njegovim Restavratorskim centrom Republike Slovenije (Rastoča ura) ter aktivna popularizacija dela na tem področju. Pomembno je sodelovanje s predstavniki drugih strok in z lastniki in upravljavci te dediščine na terenu ter muzeji.

Urarsko znanje za popravilo mehanskih ur je nujno tudi za učinkovito delovanje hišnih in osebnih ur, ki so del javnih in zasebnih zbirk ter osebnih zapuščin in sooblikujejo zakladnico tehniške kulturne dediščine.

Izdelovanje in popraviljanje mehanskih ur imata dolgo tradicijo, evropska mesta so poznala javne ure že v začetku 14. stoletja, v renesansi so se pojavile še različne hišne ure (stoječe, stenske, namizne, kaminske, viseče). V Mestnem stolpu v Kopru je najstarejši ohranjen in delujoč zvon (zvonovi so v zvonikih in stolpih vedno soodvisen sestavni element stolpnih ur) v srednji Evropi. Ulit je bil leta 1333, na osnovi arhitekture in konstrukcijskih značilnosti zvonika lahko upravičeno domnevamo, da ga je že v začetku 14. stoletja poganjala mehanska, kovana stolpna ura. Na območju Slovenije so nekateri večji kraji imeli javne mehanske ure že v 16. stoletju (v Ljubljani je bila prva javna ura na Slovenskem – prvi podatek o popravilu je v knjigi izdatkov ljubljanskega magistrata, ko so leta 1582 najeli urarja Casparja Windischerja za popravilo ure na mestnem stolpu; Ptuj, Maribor), v 18. stoletju pa so javne in hišne mehanske ure že postale množične v cerkvenem, plemiškem in meščanskem okolju. Konec 17. stoletja so se začele med plemiči in meščani uveljavljati žepne ure, ki so v 19. stoletja postale tudi del prazničnih oblačil kmetov. Zapetne ure so se pojavile po prvi svetovni vojni. Razširjenost različnih mehanskih ur dokazuje tudi porast števila urarjev. Mesta so imela značilne urarske delavnice in mojstre, obrtne šole so delovale v Celju, Kamniku in na Ptuj, urarji so razvijali svojo stroko skozi generacije. Slovenski prostor pozna tudi posebno profesionalno skupino, t. i. vurmoharje. Bili so posebni mojstri in trgovci iz zgornje doline Kolpe, ki so se ukvarjali s prodajo in popravilom stenskih ur. Stenske ure so prodajali tudi v oddaljenejših krajih (Hrvaška, Bosna, Madžarska, Avstrija, Nemčija).

Datacija:

14. stoletje, 16. stoletje, 18. stoletje

3. LOKACIJA ENOTE DEDIŠČINE

Naselje: **OSTALO (OSTALO)**

Opis lokacije:

Slovenija

Geokode lokacije (G-K koordinate centroida): Y: **0**

X: **0**

4. NOSILEC IZROČILA, ZNANJA ALI DEJAVNOSTI

več nosilcev

5. KARAKTERISTIČNI PRIKAZ

Foto datoteka: **KF_02_00102.jpg**

Avtorstvo in avtorske pravice prikaza:

Samuel Kukovičič, 2022

6. VARSTVENE USMERITVE ZA ENOTO

Kategorija usmeritev: **drugi ukrepi ohranjanja nesnovne dediščine**

Opis usmeritev:

osnovne varstvene usmeritve za nesnovno dediščino

7. PRISTOJNOSTI

Pristojna institucija: **Slovenski etnografski muzej**

Strokovna področja:

etnologija, tehniška zgodovina

8. POVEZAVA ENOTE Z DRUGIMI ENOTAMI REGISTRA

Register nesnovne kulturne dediščine:

Register nepremične kulturne dediščine:

Ljubljana - Magistrat (EŠD 371)

Bohinjska Bistrica - Zoisova ura (EŠD 11197)

Ptuj - Mestni stolp (EŠD 587)

Marezige - Cerkev sv. Križa (EŠD 1409)

Koper - Cerkev Marijinega vnebovzetja (EŠD 239)

Turjak - Grad Turjak (EŠD 790)

Grad - Grad (EŠD 159)

Register premične kulturne dediščine:

Narodni muzej Slovenije

9. UTEMELJITEV VPISA

Urarsko znanje za popravila mehanskih ur je potrebno za delo z javnimi, hišnimi in osebnimi mehanskimi urami. Javne mehanske ure so prisotne po celotnem ozemlju današnje Slovenije, umeščene so na pročelja mestnih hiš in mestnih stolpov, na pročelja in notranje dele cerkev ter gradov, nekatere so izjemne po starosti in izdelavi. Hišne in osebne mehanske ure so danes predvsem del javnih in zasebnih zbirk. Ure z delujočimi mehanizmi so odličen rezultat dragocenega urarskega znanja ter celostnih konservatorsko-restavratorskih in tehniških obnov. Tovrstna znanja so redka in izjemno dragocena. Z njimi se ohranjajo specifična tehniška dediščina, arhitekturna podoba in bivanjska kultura slovenskega prostora ter se sooblikuje zakladnica tehniške kulturne dediščine Slovenije. S prevlado elektronskih oziroma digitalnih ur se mehanske ure tako rekoč ne proizvajajo več, za obstoječe mehanske pa je izjemno pomembno, da obstajajo mojstri, ki obvladajo veščine popraviljanja in vzdrževanja mehanskih ur.

10. OMEJITVE GLEDE JAVNOSTI PODATKOV

Omejitve: **ni omejitev glede javnosti podatkov**

11. OPOMBE

12. KVALITETA PODATKOV

Natančnost centroida: **centroid ni določen**

Natančnost območja: **območje ni določeno**

13. VPIS V REGISTER

Vpis dne: **14.3.2022**

Št.: **Rzd-01-22-00002-03**

Razlog: **pobuda**

14. SPREMEMBA REGISTRA

Sprememba dne:

Št.:

Razlog:

15. IZBRIS IZ REGISTRA

Izbris dne:

Št.:

Razlog:

16. ZAZNAMKI

Številka: Rzd-01-22-00002-11-01

Datum: 10.3.2022

opis nosilca enote nesnovne dediščine

1. IDENTIFIKACIJA ENOTE DEDIŠČINE

EID: **02-00102**

Ime enote: **Popravilo mehanskih ur**

2. NOSILEC IZROČILA, ZNANJA ALI DEJAVNOSTI

Nosilec:

Identifikacija nosilca: **277**

Samuel Kukovičič

Kantalon 5, 8280 Brestanica

3. OPIS DEJAVNOSTI NOSILCA

Opis (posebnosti glede na opis enote dediščine):

Z urami se Samuel Kukovičič profesionalno in strokovno ukvarja že več kot 30 let. V tem obdobju je pridobil veliko domačih in mednarodnih referenc na področju popraviljanja mehanskih ur. V preteklosti se je ukvarjal predvsem s popravilom starih mehanskih namiznih, stenskih in ročnih ur v središču Krškega, danes pa se še posebej zavzema za ohranjanje zapuščenih mehanskih stolpnih ur po Sloveniji. Nekaj od teh ur (stolpna ura barona Žige Zoisa v Bohinjski Bistrici, mestna ura na Magistratu v Ljubljani, ura z najstarejšim in najdaljšim nihalom na svetu: Mestni stolp – zvonik na Ptuju, Mestni stolp v Kopru ...) je avtentično popravil, da delujejo kot nekoč, jih restavriral in raziskal njihov izvor, materiale, izdelovalce, zgodovino, pomen in status. Od leta 2005 na njegovo pobudo z Zavodom za varstvo kulturne dediščine Slovenije sodeluje pri topografskem raziskovanju, inventarizaciji in valorizaciji primerov stolpnih ur v Sloveniji.

Svoje znanje na zainteresirane širi na delavnicah, izobraževanjih in razstavah, z objavljanjem člankov, monografij, raziskovalnih nalog in ekspozicij ter na strokovnih forumih. Z nadaljevanjem manufakture, delavnice za izdelavo in popravilo velikih javnih ur (Lenard, Rajhenburg; Hoffman, Ljubljana; Plocer, Ptuj), ter obrtne dejavnosti strokovno sodeluje z urarskimi združenji, tovarnami, posameznimi strokovnjaki iz Hrvaške, Bosne in Hercegovine, Srbije, Italije, Švice, Nemčije, Poljske, Francije, Rusije, Kanade in Združenih držav Amerike. Od leta 2020 je član združenja Association Horloge Notre-Dame.

Status: **aktiven nosilec**

4. LOKACIJA NOSILCA

Naselje: **BRESTANICA (KRŠKO)**

Geokode lokacije (G-K koordinate centroida): Y: **536704**

X: **94135**

5. KARAKTERISTIČNI PRIKAZ

Foto datoteka: **KF_02N_00277.jpg**

Avtorstvo in avtorske pravice prikaza:

Amela Kukovičič, 2021

6. OPOMBE

7. KVALITETA PODATKOV

Natančnost centroida: **1 m - 3 m**

8. VPIS NOSILCA

Vpis dne: **10.3.2022**

Številka: **Rzd-01-22-00002-03**

Razlog: **pobuda**

9. SPREMEMBA NOSILCA

Sprememba dne:

Številka:

Razlog:

10. IZBRIS NOSILCA

Izbris dne:

Številka:

Razlog:

11. ZAZNAMKI